

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра Теорії спорту та фізичної культури

Бріскін Ю.А.

Нерода Н.В.

**ОРГАНІЗАЦІЯ, ПРОВЕДЕННЯ І ПРОГРАМА
ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР**

Лекція з навчальної дисципліни
„Олімпійський і професійний спорт ”

ЛЬВІВ – 2022

1. Місце проведення Ігор Олімпіад і Зимових Олімпійських ігор

Ігри Олімпіад проводяться протягом першого року Олімпіади, а зимові Олімпійські ігри – протягом третього календарного року Олімпіади (як уже пояснювалося, *Олімпіада - це період із чотирьох послідовних календарних років, що починається 1-го січня першого року і завершується 31 грудня четвертого року*).

Відповідальність за проведення Олімпійських ігор МОК покладає на місто, що вибирається як місто-організатор Ігор. Там, де це вважається доцільним, МОК може обрати кілька міст або інших суб'єктів, таких як регіони, штати чи країни, організаторами Олімпійських ігор. Дати проведення Олімпійських ігор визначаються виконкомом МОК.

Раніше – у період з 1924 по 1992 р. включно – Ігри Олімпіад і зимові Олімпійські ігри проводилися в тому самому році. У 1991 р. МОК приймає рішення про розведення за часом Ігор Олімпіад і зимових Олімпійських ігор.

До 2019 р. в Олімпійській Хартії було прописане положення про те, що непроведення Олімпійських ігор протягом року, на який вони намічені, спричиняє ануляцію прав міста-організатора без нанесення збитку іншим правилам МОК. Проте в сучасній реакції Олімпійської Хартії дане правило відсутнє.

Тривалість змагань Олімпійських ігор не повинна перевищувати шістнадцяти днів, якщо інше не затверджено відповідною МФ і Виконавчим комітетом МОК, в цьому випадку деякі змагання і відбіркові можуть бути організовані до церемонії відкриття.

Вибір міста-організатора Олімпійських ігор є винятковою прерогативою сесії МОК. Ці вибори повинні відбутися (за винятком надзвичайних обставин) за сім років до початку Олімпійських ігор.

Заявка на проведення Олімпійських ігор

Місто може вважатися заявником на проведення Олімпійських ігор у тому випадку, якщо заявка міста затверджена національним олімпійським комітетом відповідної країни.

Заявка на проведення Олімпійських ігор повинна подаватися в МОК офіційною владою міста-кандидата зі схвалення НОК. При цьому офіційні влади і НОК повинні гарантувати, що Олімпійські ігри будуть проводитися за правилами і відповідно до умов, висунутими Міжнародним олімпійським комітетом. У випадку, якщо в одній країні є кілька потенційних міст-кандидатів на організацію тих самих Олімпійських ігор, за рішенням національного олімпійського комітету відповідної країни заявка може подати тільки одне місто.

Уряд країни, у якій знаходиться місто, що претендує на право організації і проведення Олімпійських ігор, повинен представити в МОК гарантійне зобов'язання, відповідно до якого зобов'язується почати все необхідне і підтверджує, що країна і її керівництво будуть дотримуватися і

поважати Олімпійську хартію. Виставити свою кандидатуру на проведення Олімпійських ігор може тільки місто, а не країна.

З дня подачі в МОК заявки на проведення Олімпійських ігор НОК країни, місто якої подав заявку на організацію Ігор, повинний контролювати процедуру. Разом з містом національний олімпійський комітет повинний нести відповідальність за дії і поведження міста в зв'язку з поданою заявкою.

Усі міста, що подали заявку на проведення Олімпійських ігор, повинні пройти процедуру затвердження, що здійснюється виконкомом МОК. Виконком МОК встановлює деталі цієї процедури і визначає, які міста будуть прийняті як міста-кандидати. Містами-кандидатами на проведення Олімпійських ігор вважаються міста, що за рішенням виконкому МОК пропонують свої кандидатури на сесії Міжнародного олімпійського комітету.

Оцінювальна комісія

Президент МОК призначає оцінювальну комісію – для оцінки кандидатів на проведення Олімпійських ігор (окрема оцінювальна комісія по кожних Іграх). До її складу входять члени МОК, представники МСФ, НОК, Комісії спортсменів та Міжнародного паралімпійського комітету. Членом комісії не може бути громадянин країни міста-організатора.

Оцінювальна комісія вивчає кандидатури міст, інспектує місця проведення змагань і представляє письмовий звіт усім членам МОК не пізніше, ніж за місяць до відкриття сесії МОК, на якій буде обрано організатора Олімпійських ігор.

Процедура вибору міста-організатора

Вибори організатора ОІ проводяться у країні, у якій немає міст-кандидатів на проведення відповідних ОІ. Вибір міста-організатора відбувається на сесії МОК за допомогою таємного голосування. Для того, щоб місто було визнано організатором ОІ, за нього повинна проголосувати більшість членів МОК (половина голосів плюс один). Якщо жодне з міст не набрало такої кількості голосів, оголошується другий тур виборів, у який проходять усі кандидати окрім одного, що набрав найменшу кількість голосів. Процедура повторюється.

Відповідно до вимог виконкому МОК, усі кандидати повинні представити свої фінансові гарантії. Виконком МОК приймає рішення про те, чи дає ці гарантії саме місто, чи інші компетентні місцеві регіональні чи державні органи влади, чи треті сторони.

Після завершення виборів МОК укладає письмову угоду (контракт) з організатором Олімпійських ігор і національним олімпійським комітетом країни, у якій знаходиться це місто.

Історична довідка – ЦЕ ЦІКАВО!!!

**** Коли кількість ще не означала якість***

На початку XX ст. претендентів на проведення ОІ було небагато. Крім того, Ігри II і III Олімпіад (1900 і 1904 р.) були присвячені до всесвітніх виставок, що проходили в містах-організаторах.

Однак у міру росту популярності олімпійського спорту кількість міста-кандидатів зростало. Приміром, на проведення Ігор XI Олімпіади (1936 р.) претендувало відразу 11 міст; 10 міст боролись за право проведення Ігор XII Олімпіади 1940 р. (які не відбулися з-за Другої світової війни).

Ще більша активність була зареєстрована, коли зважувалося питання про проведення Ігор XVI і XVII Олімпіад (1956 і 1960 р.): в обох випадках на право організації Ігор Олімпіади претендувало по 16 міст.

Однак збільшення кількості видів спорту й учасників ОІ, необхідність будівництва складних спортивних споруджень, олімпійських сіл і рішення багатьох інших питань, пов'язаних із проведенням ОІ на усе більш високому організаційному і матеріально-технічному рівні, привели до істотного зниження активності серед міст.

** Коли фінанси співали романси*

На організацію і проведення ОІ завжди були потрібні значні витрати. Проведення ОІ ставало економічно не вигідним для міст-організаторів. Яскравим прикладом тому послужили Ігри XX і XXI Олімпіад (1972 і 1976 р.), після яких в містах – організаторах (Мюнхена і Монреалю) залишилися борги на суму 800 млн доларів США і 1 млрд доларів США відповідно.

У 70-х роках XX в. МОК випробував серйозні утруднення в зв'язку з вибором міст, готових взяти на себе роботи з організації, проведенню і фінансуванню олімпійських змагань. Навіть при виборі столиці Ігор XXIII Олімпіади (1984 р.) МОК зштовхнувся з гострою проблемою, коли Тегеран зняв свою кандидатуру і претендентом залишився один Лос-Анджелес, влада якого не гарантувала гідної організації і проведення Ігор. Однак надалі інтенсивна комерціалізація і політизація олімпійського спорту й одержувані від проведення Олімпійських ігор вигоди для міст-організаторів і країн різко підвищили конкуренцію серед міст.

** Політичні та інші міркування*

На проведення Ігор Олімпіади 1996 р. претендували шість міст (Атланта, Афіни, Торонто, Мельбурн, Манчестер і Белград). При голосуванні запекла боротьба відбувалася між Атлантаю, Афінами і Торонто. У результаті право на проведення Ігор одержала Атланта, чому в чималому ступені сприяла перспектива великих доходів від Ігор Олімпіади-1996, якщо вони будуть проведені в США, хоча історична справедливість вимагала, щоб 100-літній ювілей Ігор Олімпіад був відзначений в Афінах – столиці Ігор першої Олімпіади сучасності (1896 р.). Це було б тим більше справедливо, що до моменту голосування в Афінах уже було побудоване більшість сучасних спортивних споруджень для проведення олімпійських змагань, тому що влади Греції й Афін були переконані, що МОК зробить вибір на їх користь.

Не менш гостра ситуація склалася і при виборі столиці Ігор XXVII Олімпіади 2000 р. Право на проведення цих Ігор заперечували шість міст. Спочатку найбільш ймовірними кандидатами представлялися Берлін, Пекін і Сідней. В усіх турах голосування Пекін лідирував. Після першого туру зі списку кандидатів був виключений Стамбул (отримавший найменшу кількість голосів), після другого – Берлін, після третього – Манчестер. В останньому турі за кандидатуру Сіднея проголосували 45 членів МОК, за кандидатуру Пекіна – 43. Таким чином, через 44 роки після Ігор XVI Олімпіади в Мельбурні (1956 р.) олімпійською столицею знову стало австралійське місто. Без сумніву, на результатах голосування позначився виступ проти кандидатури Пекіна Конгресу США, державних і політичних діячів Великобританії і ряду інших країн Заходу, що звинувачували керівництво КНР у порушеннях прав людини.

Пізніше (у 2001 р.) Пекін був обраний столицею Ігор XXIX Олімпіади 2008 р., упевнено випередивши інших кандидатів-фіналістів.

На проведення Ігор XXX Олімпіади 2012 р. претендували дев'ять міст: Гавана, Лейпциг, Лондон, Мадрид, Москва, Нью-Йорк, Париж, Ріо- де-жанейро і Стамбул, а переможцем виборів став Лондон. Слід зазначити, що на право проведення Ігор XXX Олімпіади в деяких країнах претендувало по кілька міст, тому були організовані конкурси на національному рівні. Наприклад, у Німеччині на проведення цих Ігор претендували п'ять міст (Лейпциг, Гамбург, Штутгарт, Франкфурт, Дюссельдорф), по двох — в Іспанії (Мадрид і Севілья), у Бразилії (Ріо- де-жанейро і Сан-Паулу) і в США (Нью-Йорк і Сан-Франциско).

Місце проведення Ігор XXII Олімпіади було обране 7 вересня 2013 р. на 125-й сесії МОК шляхом таємного голосування членів організації. У першому турі Токіо посіло перше місце, а Стамбул і Мадрид отримали однакову кількість голосів, у зв'язку з чим було проведене переголосування, після якого до другого туру разом із Токіо вийшов Стамбул. У другому турі Токіо здобуло більше голосів, ніж Стамбул, і здобуло право проведення Ігор Олімпіад- 2020.

Зростає і кількість міст, що бажають стати організаторами зимових Олімпійських ігор. Досвід показує, що навіть тільки участь у конкурсі є гарною рекламою для міста як центра міжнародного туризму і зимового спорту.

Столицею XVII зимових Олімпійських ігор (1994 р.) після напруженої боротьби з трьома конкурентами стало норвезьке місто Лиллехаммер.

На проведення XVIII зимових Олімпійських ігор (1998 р.) претендували п'ять міст: Нагано (Японія), Хака (Іспанія), Естерсунд (Швеція), Аоста (Італія), Солт-Лейк-Сити (США). Столицею XVIII зимових Олімпійських ігор став Нагано.

Бажання стати містом-організатором зимових Олімпійських ігор 2006 р. виразили шість міст: Хельсінкі (Фінляндія), Клагенфурт (Австрія), Піп рад (Словаччина), Сьон (Швейцарія), Турін (Італія), Закопане (Польща). Перемогу одержав Турін.

На проведення XXI зимових Олімпійських ігор (2010 р.) претендували вісім міст: Андорра- ла-велья (Андорра), Берн (Швейцарія), Харбін (Китай), Хака (Іспанія), Пхенчхан (Республіка Корея), Зальцбург (Австрія), Сараєво (Боснія і Герцеговина), Ванкувер (Канада). Виконком МОК визнав містами-кандидатами Берн (який незабаром відмовився), Зальцбург, Пхенчхан, Ванкувер — і коло фіналістів звужився до трьох.

Слід зазначити, що, наприклад, при доборі міст-кандидатів на проведення XXI зимових Олімпійських ігор 2010 р. оцінювалася здатність кожного з претендентів провести ці змагання на високому рівні з обліком 11 технічних критеріїв: підтримка уряду і суспільна думка, загальна інфраструктура, спортивні спорудження, Олімпійське село, умови навколишнього середовища і їхній вплив, розміщення, транспорт, безпека, досвід попередніх спортивних змагань, фінанси і загальна концепція.

Місто-організатор Зимових Олімпійських ігор 2022 визначили на сесії МОК 31 липня 2015 р. Крім Пекіна, у фіналі за проведення XXIV зимових олімпійських ігор змагалася Алмати. Заявки також подали, але в остаточний перелік претендентів не були включені Львів, Краків, Стокгольм.

2. Підготовка і проведення Олімпійських ігор

МОК доручає організацію ОІ НОК країни, де знаходиться місто-організатор, а також самому місту-організатору. НОК несе відповідальність за створення з цією метою Організаційного комітету (ОКОІ), який з моменту утворення звітується безпосередньо Виконкому МОК.

МОК укладає письмову угоду з організатором і НОК цієї країни. На розсуд МОК, інші місцеві, регіональні та національні органи влади, та, при необхідності, інші НОКи і місцеві, регіональні та національні органи влади за межами країни-господаря, також можуть бути учасниками такої угоди. Ця

угода, що називається Контракт організатора, підписується всіма сторонами одразу після обрання міста-організатора.

ОКОІ має статус юридичної особи у своїй країні. До нього входять член або члени МОК для країни, президент і генеральний секретар НОК, як мінімум один представник, визначений містом-організатором, представники органів влади.

Діяльність ОКОІ регламентується Олімпійською хартією, угодою між МОК, НОК та містом-організатором, нормативними актами та інструкціями Виконкому МОК.

НОК, ОКОІ та місто-організатор обов'язково несуть спільну та індивідуальну відповідальність за всі зобов'язання, які вони взяли на себе порізно або колективно, щодо організації та проведення Олімпійських ігор, за винятком фінансової відповідальності за організацію та проведення таких ігор, яка повинна бути спільно та обов'язково взята на себе містом-організатором та ОКОІ, без упередження до будь-якого зобов'язання будь-якої іншої сторони, особливо що виходить із гарантії, наданої згідно з Роз'ясненням до Правила 33. МОК не несе ніякої фінансової відповідальності у відношенні до організації і проведення Олімпійських ігор.

У випадку порушення правил Олімпійської хартії або інших правил та інструкцій МОК, або невиконання зобов'язань, взятих на себе НОК, ОКОІ або містом-організатором, МОК має право в будь-який момент прийняти рішення, з його негайним введенням у дію, про позбавлення міста-організатора, ОКОІ і НОК права проводити Олімпійські ігри, зберігаючи за собою право на компенсацію за збиток, нанесений відміною ігор Міжнародному олімпійському комітету. В цьому випадку НОК, ОКОІ, місто-організатор і країна, в якій знаходиться місто-організатор, всі урядові та інші органи влади або інші сторони – на міському, місцевому, регіональному або іншому національному рівні - не мають права вимагати від МОК будь-якої компенсації.

Напрями діяльності ОКОІ:

- забезпечити рівні умови для кожного виду спорту в програмі ігор, а також забезпечити проведення змагань відповідно до правил міжнародних спортивних федерацій;
- не допустити проведення політичних демонстрацій чи мітингів у місті, де проводяться ігри, чи в його околицях;
- вибрати, а в разі потреби і створити відповідні спортивні споруди, а також забезпечити все необхідне устаткування й оснащення;
- розмістити спортсменів, обслуговуючий персонал і офіційних представників;
- організувати медичне обслуговування;
- вирішити транспортні проблеми;
- задовольнити потреби засобів масової інформації для того, щоб забезпечити належне висвітлення ігор;

- організувати культурні заходи, що є невід'ємним компонентом проведення Олімпійських ігор;
- надати заключний звіт про проведення Ігор на двох офіційних мовах і поширити його протягом двох років після закінчення Ігор.

Координаційна комісія з Олімпійських ігор

З метою покращення організації Олімпійських ігор і взаємодії між МОК, ОКОІ, МФ та НОК, Президент МОК повинен призначити Координаційну комісію з Олімпійських ігор (далі Координаційна комісія). До Координаційної комісії повинні входити представники МОК, МФ, НОК і представники атлетів. Голова Координаційної комісії керує і забезпечує робочі зв'язки між цими сторонами.

Позбавлення права на організацію і проведення Ігор

У випадку не дотримання Олімпійської хартії чи інших нормативних актів МОК, невиконання взятих на себе НОК, ОКОІ чи містом-організатором обов'язків, МОК має право у будь-який момент позбавити місто-організатор, ОКОІ і НОК права на організацію ОІ, зберігаючи за собою право на компенсацію за збитки, спричинені скасуванням ОІ. У цьому випадку НОК, ОКОІ та місто-організатор не мають права вимагати від МОК будь-якої компенсації.

Олімпійське селище

Для розміщення всіх спортсменів, офіційних осіб і персоналу команд в одному місці ОКОІ організує Олімпійське селище на період, встановлений виконкомом МОК.

Олімпійське селище повинне відповідати вимогам, встановлених виконкомом МОК. Це Виконком МОК також затверджує квоти на кількість офіційних представників і інший персонал команд, які розміщуються в Олімпійському селищі.

Оргкомітет Олімпійських ігор повинний узяти на себе усі витрати по розміщенню і харчуванню учасників змагань, офіційних осіб і іншого персоналу команд в Олімпійському селищі й інших місцях проживання, а також місцеві транспортні витрати.

Якщо МОК уповноважить проводити змагання Ігор у будь-якому іншому місці, крім міста-організатора, ОКОІ може одержати завдання забезпечити розміщення, послуги й устаткування відповідно до вимог, установленими виконкомом МОК.

Заради Об'єктивності слід зазначити, що ОКОІ не завжди дотримувався положення Олімпійської хартії щодо організації Олімпійського селища. Так, на Іграх XXIII Олімпіади (1984 р.) у Лос-Анджелесі не було Олімпійського селища — спортсмени жили в студентському гуртожитку, а на XVI зимових Олімпійських іграх (1992 р.) в Альбервілі через розкиданість місць проведення змагань існувало кілька олімпійських селищ. Кілька

олімпійських селищ функціонували і під час ХХ зимових Олімпійських ігор (2006 р.) у Туріні і його околицях.

Як правило, багато міжнародних спортивних федерацій під час Олімпійських ігор проводять свої конгреси. У цих випадках на їхнє прохання ОКОІ повинний забезпечити МФ приміщенням і необхідними технічними засобами.

ОКОІ розробляє культурну програму, що повинна охоплювати, як мінімум, весь період функціонування Олімпійського селища і повинна бути заздалегідь представлена на твердження у виконком МОК. Програма покликана служити розвитку гармонічних зв'язків, взаєморозуміння і дружби між учасниками Ігор.

З дозволу виконкому МОК ОКОІ може створити під свою відповідальність міжнародний молодіжний табір, а також передолімпійські змагання відповідно до затвердженої виконкомом МОК формули — з метою перевірки спортивних споруд які використовуються для проведення Ігор. Ці змагання проводяться під технічним контролем відповідних МФ.

До 1996 р. ОКОІ включав в програму Ігор показові змагання (по двох видах спорту), але МОК прийняв рішення: починаючи з Ігор ХХVI Олімпіади, надалі їх не проводити.

Олімпійська хартія говорить, що ОКОІ повинен консультуватися з МФ із усіх питань, що стосується технічної сторони організації Ігор, включаючи розклад.

Місце проведення змагань

Змагання із всіх видів спорту і церемонії відкриття та закриття, в принципі, повинні проводитися в місті-організаторі Олімпійських ігор. Виконавчий комітет МОК, на свій розсуд, може дозволити: - організацію попередніх спортивних змагань в місті (або містах), розташованих за межами міста-організатора, або, у виняткових випадках, за межами країни-господаря, зокрема, з міркувань стабільності; та - організацію змагань з окремих видів спорту, дисциплін, або видів змагань в місті (або містах), розташованих за межами міста-організатора, або, у виняткових випадках, за межами країни-господаря, зокрема, з географічних причин та міркувань стабільності.

Всі запити щодо організації виду змагань, дисциплін та змагань з видів спорту в іншому місті або в іншому місці, а не в місті-організаторі, повинні включати причину(и) для такого запиту і бути подані в письмовій формі Виконавчому комітету МОК для затвердження. Такий запит повинен бути зроблений до візиту Комісії МОК з оцінки міст-кандидатів, якщо інше не погоджено Виконавчим комітетом МОК.

Організація, проведення й висвітлення Олімпійських ігор засобами інформації ні в якій мірі не повинні бути поставлені під загрозу через інші заходи, що проходять в місті-організаторі та його околицях, або на інших спортивних об'єктах чи аренах.

Участь в Олімпійських іграх

Кодекс допуску

Для того, щоб бути допущеним до участі в Олімпійських іграх, атлет, офіційна особа команди або інший персонал команди повинен поважати і виконувати правила Олімпійської хартії та Всесвітнього антидопінгового кодексу, включаючи умови допуску, встановлені МОК, а також правила відповідної МФ, ухвалені МОК, і атлет, офіційна особа команди або інший персонал команди повинні бути заявлені своїм НОК.

Кожна МФ встановлює правила в своєму виді спорту для участі в Олімпійських іграх, включаючи кваліфікаційні критерії, відповідно до Олімпійської хартії. Ці критерії повинні бути представлені на затвердження Виконавчим комітетом МОК.

Застосування критеріїв допуску здійснюють МФ, національні федерації, які є їх членами, і НОК – в межах їх відповідної компетенції.

Окрім випадів, санкціонованих Виконкомом МОК, атлет, офіційна особа команди або інший персонал команди, який бере участь в Олімпійських іграх, не повинен дозволяти використовувати під час проведення Олімпійських ігор себе, своє прізвище, зображення або спортивний результат в цілях реклами.

Заявка або участь атлета в Олімпійських іграх не повинна зумовлюватись будь-якими фінансовими міркуваннями.

Громадянство учасників

Будь-який учасник Олімпійських ігор повинен бути громадянином країни, НОК якої подав на нього заявку.

Все суперечки, що пов'язанні з визначенням країни, яку учасник може представляти на Олімпійських іграх, вирішуються Виконкомом МОК.

Учасники, які мають громадянство двох або більше країн одночасно, можуть представляти лише одну із них, на свій вибір. Проте, після того як атлет представляв одну країну на Олімпійських, континентальних або регіональних Іграх, або на чемпіонатах світу або регіону, визнаних відповідною МФ, він не може представляти іншу країну, якщо тільки до нього не застосовуються умови параграфу 2 (нижче), що стосуються осіб, які змінили громадянство або мають нове громадянство.

Атлет, який представляв одну країну на Олімпійських, континентальних або регіональних Іграх, або на світових або регіональних чемпіонатах, визнаних відповідною МФ, і який змінив своє громадянство або отримав нове громадянство, не може представляти на Олімпійських іграх свою нову країну протягом трьох років після його останнього виступу за свою попередню країну. Цей період може бути скорочений або навіть відмінений за згодою відповідних НОК та МФ і за згодою Виконкому МОК, який розглядає обставини кожного окремого випадку.

Якщо приєднана держава, провінція або іноземна територія, країна або колонія здобувають незалежність, якщо відбулося приєднання однієї країни до іншої через зміну кордону, якщо відбулося злиття двох країн або, якщо МОК визнає новий НОК, учасник змагань може продовжувати представляти

країну, громадянином якої він є або був. Проте, на свій розсуд, він може представляти свою країну або бути заявленим своїм новим НОК, якщо такий існує. Такий вибір можна зробити лише один раз.

Крім того, у всіх випадках, коли учасник має право допуску на участь в Олімпійських іграх представляючи іншу, а не свою попередню країну, або має право обирати країну, яку він збирається представляти, Виконком МОК може вирішити, в загальному або окремому порядку, питання щодо національності, громадянства, постійного місця проживання учасника, включаючи тривалість періоду відстрочки.

На Олімпійських іграх не може бути вікових обмежень для учасників окрім тих, які передбачені правилами змагань МФ і затверджені Виконкомом МОК.

3. Взаємодія МОК, НОК, МФ та ОКОІ як передумова успішного проведення Олімпійських ігор

Для забезпечення взаємодії МОК, НОК, МФ та ОКОІ президент МОК призначає Координаційну комісію. До її складу входять представники МОК, МФ, НОК та спортсмени.

Напрями діяльності Координаційної комісії:

- контроль за роботою ОКОІ;
- розгляд та вивчення основних аспектів організації ОІ;
- забезпечення зворотного зв'язку між МОК, НОК, МФ та ОКОІ;
- допомога у вирішенні суперечок між ними;
- внесення пропозицій, схвалених Виконкомом МОК, щодо підготовки місць проведення змагань і тренувань, розміщення в Олімпійському селищі, вартості участі, розміщення та інших послуг, що надаються ОКОІ, організації транспорту.

Для полегшення співпраці між ОКОІ та НОК кожен НОК може призначити аташе як посередника між ОКОІ та своїм НОК.

Історична довідка – ЦЕ ЦІКАВО!!!

**** Як Барселона готувалася до проведення Ігор XXV Олімпіади у 1992 р.***

В основу діяльності ОКОІ був покладений принцип єдності і координації зусиль муніципалітету Барселони, Олімпійського комітету Іспанії, уряду країни і генералітету автономної області Каталонії, причому тільки Олімпійський комітет Іспанії був звільнений від яких- або фінансових зобов'язань. У Генеральну ассамблею оргкомітету входили 134 особи.

ОКОІ визначив 35 напрямів діяльності, спрямованих на організацію урочистих церемоній відкриття і закриття Ігор, будівництво олімпійських об'єктів, забезпечення безпеки учасників і гостей Ігор, кредитування різних програм, удосконалювання інфраструктури й ін.

Бюджет Ігор формувався таким чином, щоб домогтися того, щоб дохід від Ігор покрив витрати, пов'язані з їхнім проведенням, та щоб вкладені в Ігри засоби стали внеском в інфраструктуру міста.

ОКОІ установив видаткову частину бюджету в сумі 106 млн 721 тис. песет. Основні витрати були зв'язані з будівництвом і реконструкцією спортивних споруд, адміністративними витратами і будівництвом Олімпійського селища.

Основними статтями доходу вважалися продаж телевізійних прав, спонсорські угоди і проведення лотерей.

Ігри в Барселоні викликала чималий інтерес у представників великого бізнесу. Серед них — 12 найбільших міжнародних компаній, що беруть участь у програмі олімпійського маркетингу ТОП-2, а також чимало іспанських спонсорів.

За організацію інформаційного забезпечення Ігор відповідала Олімпійська телерадіомовна організація (РТО-92). Вперше в історії Ігри-1992 у Барселоні змогли побачити на своїх телеекранах близько 3,5 млрд чол. РТО-92 відзняла в Барселоні близько 1800 годин плівки. У її розпорядженні було 60 пересувних телеустановок і 400 телекамер, що знімали змагання по усім видам спорту олімпійської програми. Загальна чисельність персоналу, зайнятого для телемовлення на закордонну аудиторію, склала 3500 чоловік. Передача олімпійських трансляцій здійснювалася по 45 супутникових каналах зв'язку.

У Барселоні були акредитовані близько 4500 журналістів з різних країн світу.

4. Програми сучасних Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор

Програма Олімпійських ігор (далі по тексту – «Програма») представляє собою програму всіх спортивних змагань, затверджених МОК для кожних конкретних Олімпійських ігор.

Програма складається з двох компонентів, а саме:

- Спортивна програма, яка включає всі види спорту для конкретних Олімпійських ігор, як це визначила Сесія з числа видів спорту, якими керують МФ, визнані МОКом («Спортивна програма»).
- Програма видів змагань, яка включає всі змагання, як це визначив Виконавчий комітет МОК для конкретних Олімпійських ігор («Програма видів змагань»).

Вид змагання – це конкретне змагання у виді спорту, яке завершується розподілом місць, врученням медалей і дипломів.

Програма видів змагань повинна включати в себе види змагання з кожного виду спорту, включеного в спортивну програму.

За пропозицією Виконавчого комітету МОК, Сесія приймає рішення щодо спортивної програми не пізніше, ніж на Сесії, де обирається відповідне місто-організатор. Сесія голосує блоком. Якщо не буде досягнуто більшості поданих голосів, то проводяться додаткові тури голосування, які визначаються Президентом, який може також перейти до індивідуального або часткового голосування блоками.

За пропозицією Виконавчого комітету МОК відповідно до угоди між відповідним ОКОІ, відповідною МФ і МОК, спортивна програма може бути змінена за рішенням Сесії не пізніше, ніж за три роки до відкриття відповідних Олімпійських ігор.

Види спорту, які можуть бути включені в спортивну програму Ігор Олімпіади

Види спорту, якими керують наступні МФ, і які в даний час включені в програму, а саме:

- Міжнародна асоціація легкоатлетичних федерацій (ІААФ);
- Міжнародна федерація академічного веслування (ФІСА);
- Всесвітня федерація бадмінтону (БВФ);
- Міжнародна федерація баскетболу (ФІБА);
- Міжнародна асоціація боксу (АІБА);
- Міжнародна федерація веслування на байдарках і каное (ІКФ);
- Міжнародний союз велосипедистів (УСІ);
- Міжнародна федерація кінного спорту (ФЕІ);
- Міжнародна федерація фехтування (ФІЕ);
- Міжнародна федерація футбольних асоціацій (ФІФА);
- Міжнародна федерація гольфу (ІГФ)
- Міжнародна федерація гімнастики (ФІЖ);
- Міжнародна федерація важкої атлетики (ІВФ);
- Міжнародна федерація гандболу (ІХФ);
- Міжнародна федерація хокею на траві (ФІХ);
- Міжнародна федерація дзюдо (ІДФ);
- Об'єднаний світ боротьби (УВВ);
- Міжнародна федерація плавання (ФІНА);
- Міжнародний союз сучасного п'ятиборства (УПІМ);
- Всесвітня федерація регбі (ВР);
- Всесвітня федерація тхеквондо (ВТФ);
- Міжнародна федерація тенісу (ІТФ);
- Міжнародна федерація настільного тенісу (ІТТФ);
- Міжнародна федерація стрілецького спорту (ІССФ);
- Всесвітня федерація стрільби із лука (ВА);
- Міжнародний союз триатлону (ІТУ);
- Міжнародна федерація вітрильного спорту (ІСАФ); Міжнародна федерація волейболу (ФІВБ).
- Інші види спорту, якими керують інші МФ, визнані МОК.

Види спорту, які можуть бути включені в спортивну програму зимових Олімпійських Ігор:

- Міжнародний союз біатлоністів (ІБУ);
- Міжнародна федерація бобслею і скелетону (ІБСФ);
- Всесвітня федерація керлінгу (ВКФ);
- Міжнародна федерація хокею на льоду (ІХФ);
- Міжнародна федерація санного спорту (ФІЛ);
- Міжнародний союз ковзанярського спорту (ІСУ);
- Міжнародна федерація лижного спорту (ФІС);
- Інші види спорту, якими керують інші МФ, визнані МОК.

Перед тим, як приймати рішення щодо Програми видів змагань, МОК повинен проконсультуватися з відповідними МФ.

Виконком МОК повинен прийняти рішення щодо Програми видів змагань не пізніше, ніж за три роки до відкриття відповідних Олімпійських ігор.

ОКОІ конкретних Олімпійських ігор може запропонувати МОКу включити, лише на ці Олімпійські ігри, один або більше додаткових видів змагань.

За умови відсутності іншої домовленості з відповідним ОКОІ, повинні застосовуватися наступні приблизні цифри:

- щодо Ігор Олімпіади, десять тисяч п'ятсот (10 500) атлетів, п'ять тисяч (5 000) акредитованих тренерів та персоналу підтримки атлетів і триста десять (310) видів змагань.

- щодо зимових Олімпійських ігор, дві тисячі дев'ятсот (2 900) атлетів, дві тисячі (2 000) акредитованих тренерів та персоналу підтримки атлетів та сто (100) видів змагань.

Сесія МОК правоздатна в будь-який час виключити із Програми будь-який вид спорту у випадку, якщо відповідна МФ, що керує тим спортом, не керується в своїх діях Олімпійською хартією або Всесвітнім антидопінговим кодексом.

Історична довідка – ЦЕ ЦІКАВО!!!

**** Шляхом спроб і помилок...***

Перша спроба вишення питань, пов'язаних з олімпійською програмою в цілому, була розпочата в 1907 р. на 9-й сесії МОК у Гаазі, де затверджувалася програма Ігор IV Олімпіади 1908 року в Лондоні. У 1908р. МОК звернувся в Британську олімпійську раду з проханням підготувати правила змагань по 18 видам спорту.

На 11-й сесії МОК у 1909 р. було рекомендовано організаторам майбутніх Ігор враховувати, що Олімпійські ігри є міжнародною подією і не можуть бути засновані тільки на типових для країни-організатора спортивних змаганнях.

У 1912 р. на 15-й сесії МОК у Стокгольмі приймається рішення про те, що вид спорту може бути включений у програму Ігор Олімпіади за умови, що ними займаються не менш чим у шести країнах.

МОК намітив загалом найбільш прийнятну програму Олімпійських ігор, визначивши в ній три категорії видів спорту в порядку їхньої значимості – обов'язкові, бажані і необов'язкові. Такий поділ проіснував до 1957 р.

Після 1920 р., коли програму Олімпійських ігор став формувати тільки МОК, вона потерпіла два значних скорочення.

При формуванні програм Ігор виникали досить серйозні проблеми, пов'язані з питанням аматорства в спорті. З цієї причини МОК виключив із програми Олімпійських ігор теніс. Не менш гострими приблизно в цей же час стали питання про присутність у програмі Ігор лижного спорту і футболу, що у ній залишилися.

**** Географічне поширення***

З 1979 р. вводиться такий критерій включення видів спорту, дисциплін і видів змагань у програму Олімпійських ігор, як географічне поширення по континентах. Відповідно до тих редакцій Олімпійської хартії, що діяли наприкінці XX століття і в перші роки XXI в., у програму Ігор Олімпіад могли бути включені тільки види спорту, що визнані МОК і широко поширені не менш чим у 75 країнах на чотирьох континентах — для чоловіків і не менш чим у 40 країнах на трьох континентах — для жінок, а в програму зимових Олімпійських ігор — види спорту, визнані МОК і широко розповсюджені не менш чим у 25 країнах на трьох континентах.

У програму Ігор Олімпіад могли бути включені тільки види змагань, розповсюджені не менш чим у 50 країнах на трьох континентах — для чоловіків і не менш чим у 35 країнах на трьох континентах — для жінок.

Якості, які повинні бути властиві виду спорту, включеному до програми:

- програма не обов'язково повинна відображати програму чемпіонату світу з відповідного виду спорту;
- варто уникати включення в програму схожих видів спорту, штучних видів спорту, а також більшості видів спорту для тих самих спортсменів;
- глобальний інтерес громадськості і засобів масової інформації до спорту варто розглядати як ключовий елемент при аналізі виду спорту, тому що він є фундаментальним елементом успіху Олімпійських ігор;
- варто враховувати соціальну значимість, що не піддається кількісному визначенню (наприклад, чесна гра, солідарність, елементи впливу навколишнього середовища, здоров'я спортсменів, освіта, відсутність дискримінації);
- щоб вид спорту одержав право на включення в програму, він повинний продемонструвати безпосередній вплив на молодь і подальший його розвиток; повинні організовуватися світові і континентальні першості для молоді і юніорів, а також для чоловіків і жінок;
- система суддівства повинна бути чесною, об'єктивною і прозорою;
- питання включення нового виду спорту в програму може розглядатися тільки в тому випадку, якщо видом спорту займаються і чоловіки, і жінки, але в олімпійській програмі вид спорту не обов'язково повинні представляти і ті та інші;
- змагання у вагових категоріях дозволяються тільки у важкій атлетиці і єдиноборствах;
- по можливості, дисципліни деяких видів спорту (наприклад, водяне поло і стрибки на батуті) варто розглядати окремо з погляду аналізу програми;
- щоб забезпечити розгляд питання включення виду спорту в олімпійську програму, цей вид спорту повинний гарантувати свій довгостроковий розвиток, а також життєздатність.

Позиція МОК щодо олімпійської програми

У 1913 р. МОК пішов назустріч Берлінському Організаційний комітет олімпійських ігор (ОКОІ) і дозволив включити в програму Ігор VI Олімпіади 1916 р., що не відбулися через Першу світову війну, чотири нових види спорту, розвинути переважно в Німеччині. У 1933 р. на 32-й сесії Міжнародного олімпійського комітету у Відні члени МОК для північноєвропейських країн підтримали пропозиція відповідної федерації про включення в програму зимових Олімпійських ігор вітрильного спорту на льоді, що практикувався

саме в цих країнах, однак ця пропозиція не набрала достатньої кількості голосів.

Після вступу в олімпійський рух СРСР і інших соціалістичних країн у діяльності МОК щодо формування олімпійської програми усе більше просліджуються елементи політики. Зростає вплив країн Східного і Західного блоків, для яких члени МОК прагнуть включити в програму Олімпійських ігор ті види спорту і види змагань, у яких спортсмени з їхніх країн мають високий рівень досягнень, і в такий спосіб забезпечити більш високе місце для своїх країн у неофіційному командному заліку.

Багато в чому завдяки ініціативі представників СРСР, що ще на 51-й сесії МОК у Парижеві в 1955 р. просили про допуск у програму Ігор Олімпіад чотирьох нових видів спорту: волейболу, гандболу, жіночого баскетболу і жіночого академічного веслування. Міжнародним олімпійським комітетом були прийняті рішення про включення в програму Олімпійських ігор змагань з волейболу (з 1964 р. — чоловіки і жінки), гандболу (з 1972 р. — чоловіка, з 1976 м. — жінки), веслуванню академічному серед жінок (з 1976 р.), баскетболу серед жінок (з 1976 р.).

На 56-й сесії МОК у Мюнхені в 1959 р. як експеримент у програму VIII зимових Олімпійських ігор був допущений біатлон (одна дистанція). Члени МОК для СРСР А. Романов на 57-й сесії МОК у 1960 р. і К. Андрианов на 64-й сесії МОК у 1965 р. виступали за закріплення цього виду спорту в програмі, тому що на VIII зимових Олімпійських іграх у 1960 р. радянські біатлоністи зайняли місця з третього по шосте, а на IX зимових Олімпійських іграх у 1964 р. завоювали золоту і срібну медалі.

Інтереси своєї країни відстоювали і члени МОК для Японії, неодноразово виступаючи на сесіях МОК із пропозиціями про відновлення дзюдо в програмі Ігор Олімпіад, що після Ігор-1964, де японські дзюдоїсти завоювали 3 золоті і 1 срібну медаль, було виключено з програми, і починаючи з Ігор-1972 дзюдо постійно входить в олімпійську програму.

У програму Ігор XIX Олімпіади 1968 р. МОК допустив відразу десять нових видів змагань по плаванню. Це було ініційовано представниками США в Міжнародній аматорській федерації плавання (РША) і членами М О К для США. Розширення програми в плаванні допомогло команді США на Іграх XIX Олімпіади завоювати в Мехіко-1968 у цьому виді спорту в цілому 52 медалі (21 золоту, 15 срібних і 16 бронзових).

У 1987 р. на обговорення виносилося питання про повернення в олімпійську програму тенісу. Головними супротивниками цього виступили представники країн Східної Європи, де на той момент високих досягнень у тенісі не спостерігалось.

Ще в 1985 р. тодішній голова Комісії МОК по олімпійській програмі Віталій Смірнов відзначав, що як тільки в МОК надходять конкретні пропозиції з приводу виключення яких-небудь видів спорту, їх відразу блокують ті, чиїх інтересів це торкається. Наприклад, на 114-й сесії МОК у 2002 р. окремим пунктом порядку денного стояла пропозиція про виключення з програми Ігор Олімпіад трьох видів спорту — бейсболу,

софтбола і сучасного п'ятиборства. У ході дискусії по цьому питанню більш 40 членів МОК (з 117 зареєстрованих) закликали своїх колег не квапитися з остаточними висновками і відкласти рішення по цим трьох видах спорту.

Крім того, у 2002—2003 р. на зустрічах президента МОК Жака Рогге з главами деяких держав неодноразово зачіпалися питання олімпійської програми, зокрема збереження в ній окремих дисциплін, що МОК пропонував скоротити.

Можливо, в подальшому критерії до включення видів спорту до програми ОІ будуть змінюватися. Як зауважив президент МОК Томас Бах: «Ми повинні проявляти більшу гнучкість. Видів спорту може бути і 26, і 30. Але це не буде означати збільшення кількості медалей чи зростання кількості учасників змагань, а лише зменшення деяких квот. Ми можемо змінити правило, згідно якого програма формується за 7 років до початку Ігор». Однак два критерії, за словами президента МОК, залишаться незмінними: кількість спортсменів-учасників ОІ та мінімальна кількість фіксованих стадіонів, що вимагаються від міст для проведення змагань.

Періоди розвитку програм Олімпійських ігор

Можна виділити 5 періодів формування програми:

1896-1912 рр. – програми формувались стихійно і визначались організаційними комітетами ігор; входили види спорту, що поширені в країні, де проводились ігри. На III іграх в Сент Луїсі всі місцеві змагання об'явили олімпійськими. Як результат ігри тривали 4 місяці і на 600 учасників було 400 золотих медалей.

1912-1952 рр. – МОК самостійно визначає зміст програми і забезпечує збалансованість між видами спорту, враховуючи інтереси спортивних федерацій, які виступали за розширення номерів програми.

1952-1980 рр. – посилюється вплив політико-ідеологічних факторів, збільшення кількості видів змагань в програмі Ігор Олімпіад та Зимових олімпійських іграх, включення нових видів спорту.

1980-2003 рр. – вплив політичних і економічних факторів, що проявляється в перевазі комерційно цікавих видів спорту, а також розвитком жіночого спорту, інтенсивне розширення програми, подальше включення нових видів спорту.

З 2003 р. – орієнтація на кількісні параметри стабілізації програми Олімпійських ігор.

Фактори що впливають на формування програми Олімпійських ігор

Програма Олімпійських ігор на всіх етапах розвитку олімпійського спорту визначалася впливом як зовнішніх факторів, що виражають інтереси представників різних сфер, взаємодіючих з олімпійським спортом, так і

внутрішніх факторів, що відображають інтереси представників власне сфери олімпійського спорту.

До зовнішніх факторів належать: політика країн, що використовують спорт для демонстрації своїх досягнень; економічні фактори, зв'язані з використанням сфери олімпійського спорту представниками структур бізнесу; інтереси засобів масової інформації; загальносвітові тенденції і явища, зокрема емансипація жінок.

До внутрішніх факторів належать: політика Міжнародного олімпійського комітету; позиції його президентів; діяльність міжнародних спортивних федерацій і національних олімпійських комітетів, зацікавлених у просуванні визначених видів спорту, дисциплін і видів змагань.

Важливе місце серед факторів, що визначають зміст олімпійського руху, його динаміку і розвиток, займають фактори економічного характеру.

З приходом до керівництва МОК Х. А. Самаранча сформувалася нова активна політика Міжнародного олімпійського комітету у відношенні комерційної діяльності, що відобразилася на зростанні доходів МОК і його партнерів по олімпійському русі. Багато в чому цьому сприяло розширення програм Олімпійських ігор за рахунок появи в них нових видів спорту, привабливих для засобів масової інформації і ділових кіл у силу своєї видовищності і популярності для спонсорів. З 1980 по 2004 р. у програмі Ігор Олімпіад з'явилися 12 нових видів спорту (включаючи повернення тенісу після його тривалої відсутності), а в програмі зимових Олімпійських ігор за період з 1992 по 2002 р. — 5 нових видів спорту.

У 80—90-і роки ХХв. МОК прагнув забезпечити майбутнє олімпійського руху через реформування олімпійських програм, щоб залучити до участі в Іграх найсильніших спортсменів світу й у такий спосіб підсилити увагу засобів масової інформації до Олімпійських ігор.

В даний час завдяки довгостроковій стратегії олімпійського маркетингу внутрішні потреби олімпійського руху забезпечені фінансовими ресурсами в достатньому ступені на кілька років вперед і вплив економічних факторів на розширення програми Ігор Олімпіад стає менш відчутним.

На початку ХХІ в. на перший план виходить прагнення керівників МОК обмежити розширення програми Ігор Олімпіад і навіть скоротити її. Таку позицію восьмий президент МОК Жак Рогге пояснює розвитком двох тенденцій — спадом світової економіки і збільшенням вартості проведення Олімпійських ігор.

Однак програми Олімпійських ігор продовжують розширюватися. Так, у програми ХХ зимових Олімпійських ігор 2006 р. і Ігор ХХІХ Олімпіади 2008 р. були включені такі нові дисципліни, як борд-кросс у сноубординг і ВМХ (змагання з подолання перешкод на спеціальних велосипедах) у велосипедному спорті відповідно.

Політико-ідеологічні фактори. Завойована олімпійська медаль є предметом гордості не тільки спортсмена, але і всієї нації, сприяє росту престижу держави на світовій арені. Спортсмени, демонструючи свої

можливості, як ніхто іншої сприяють росту популярності країни, представниками якої вони є.

При формуванні програми Олімпійських ігор у період 1896—1912 р. Організаційний комітет олімпійських ігор враховував насамперед інтереси своїх країн і вводив в неї ті види спорту, дисципліни і види змагань, що були найбільш популярними саме в цих країнах. Крім того, країна, чиє місто ставало організатором Ігор, мала можливість збільшити кількість своїх спортсменів, що беруть участь в Іграх, використовуючи відсутність витрат на транспортні перевезення. Більшість команд із країн, на території яких проводилися Олімпійські ігри, займали на них високі місця по кількості завойованих медалей.

Рекомендована література

Основна:

1. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях. Друге видання. – К.: Олімпійська література, 2011. – 400 с. – ISBN 978-966-8708-14-5.
2. Булатова М.М. Олімпійський рух історія і сучасність : у 2 кн./М.М.Булатова, С.Н.Бубка, В.М.Платонов. – К., 2021.
3. Булатова М.М. Олімпійська спадщина України. Художній альбом. Кн. 1. – К. : Олімпійська література, 2016. – 128 с.
4. Булатова М.М. Олімпійська спадщина України. Художній альбом. Кн. 2. – К. : Олімпійська література, 2017. – 144 с.
5. Енциклопедія Олімпійського спорту України / за ред. В. М. Платонова. – Київ : Олімпійська література, 2005. – 464с. – ISBN 966-7133-71-0.
6. Лекції з дисципліни «Олімпійський спорт» (теми 1-10). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bit.ly/3uTT0sz>
7. Олімпійська Хартія (чинна з 17 липня 2020 р.). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://noc-ukr.org/about/officialdocuments/olimpiyska-khartiya/>.
8. Олімпійський рух в Україні : історія і сучасність / С.Н.Бубка, М.М.Булатова, В.М. Єрмолова, О.М.Вацеба та ін.; за заг.ред. С.Н.Бубки і М.М.Булатової. – Київ, 2021. – 304 с.
9. The Olympic Charter. [Електронний ресурс] – Режим доступу:<https://olympics.com/ioc/olympic-charter>

Допоміжна:

1. Бріскін Ю. Проблеми реалізації олімпійської освіти в умовах загальноосвітніх навчальних закладів / Юрій Бріскін, Мар'ян Пітин // Фізична культура, спорт та здоров'я нації : зб. наук. пр. Вінницьк. держ. пед. ун-ту імені Михайла Коцюбинського. – Вінниця, 2011. – Вип. 12, т. 1. – С. 13–17.

2. Булатова М. М. Енциклопедія олімпійського спорту в запитаннях і відповідях / М. М. Булатова. – Київ : Олімпійська література, 2009. – 400 с. – ISBN 978-966-8708-14-5.

3. Нерода Н. В. Другий етап розвитку сучасного олімпійського руху за авторською комплексно-фактологічною періодизацією / Нерода Н. В., Бріскін Ю. А. // Український журнал медицини, біології та спорту. – 2022. – № 7(2). – С. 296–302. <https://doi.org/10.26693/jmbs07.02.296>

4. Neroda N. Stages Of Development Of The Modern Olympic Movement In Accordance With The Author's Complex-Factual Periodization // Stan, Perspektywy I Rozwój Ratownictwa, Kultury Fizycznej I Sportu W XXI Wieku. – 2022, Bydgoszcz. – p. 199–213. – ISBN 978-83-65507-69-3.

5. The First Stage of Development of the Modern Olympic Movement According to the Author's Complex-factual Periodization / Yevhen Prystupa, Yuriy Briskin, Neonila Neroda, Alina Perederiy, Iryna Svistelnyk // The 7th International Conference of the Universitaria Consortium in Physical Education, Sport and Physiotherapy. – Iasi, Romania, 2021. – pp. 427-433.

Інформаційні ресурси інтернет:

1. Мультимедійне забезпечення лекцій, демонстрація відеороликів з Ігор Олімпіад та Зимових Олімпійських ігор.
2. Національний Олімпійський комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.noc-ukr.org/>
3. Міжнародний Олімпійський комітет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.olympic.org/>